Scurtă cronică a unei încercări (deocamdată eșuate)

Tema „Consilierului…" pentru anului 2024 este textul multimodal, categorie introdusă explicit în programele de gimnaziu de limba și literatură română începând cu 2017, dar prezentă implicit în activitățile școlare cu cel puțin 20 de ani înainte. Aceasta înseamnă că aproximativ 30% din conținutul revistei urmează să fie subordonat literației multimodalului. Am început cu o anchetă — „Textul multimodal. Întrebări. Dileme. Soluții" — prin care ne adresam profesorilor de toate specialitățile, pornind de la ideea că receptarea și producerea de text multimodal este o competență transversală. Ne-au răspuns 12 profesoare, toate de limba și literatura română, toate din localități urbane mari și din școli de top. Toate sunt de acord cu necesitatea introducerii multimodalului în programă pe considerente în primul rând pragmatice, dar au o atitudine critică față de unele neclarități ale programei, sunt mai rezervate în privința unui item bazat pe textul multimodal în evaluările naționale și bacalaureat din cauze care țin mai ales de dotările tehnologice precare ale școlilor și sunt în majoritate de acord că abordarea textului multimodal din punct de vedere teoretic și aplicativ trebuie să cadă în sarcina profesorilor de la toate disciplinele.

În numărulul următor am încercat țintit să obțin răspunsuri pentru aceleași întrebări de la profesorii de alte specialități. Nu am avut succes, nici măcar printre profesorii din aria Limbă și comunicare.

Atunci am schimbat perspectiva și mi-am propus, atât cât este posibil în situația dată, să urmăresc reacția elevilor prin raportare la textele multimodale prin intermediul unui chestionar, parțial în oglindă cu întrebările puse profesorilor. Nu am avut pretenția că e un instrument științific, dar am considerat că ar putea aduce unele date utile în luarea pulsului la șapte ani de la introducerea multimodalului în programe. Pentru că doream să vizez elevi de toate vârstele din întreaga țară mi-am propus un set de criterii: a. am specificat că întrebările se referă la prezența textului multimodal în studiul tuturor disciplinelor școlare, precum și la informațiile, experiența și abilitățile dobândite prin activități estrașcolare; b. am avut grijă ca întrebările să fie suficient de generale, încât să poată răspunde atât elevii din gimnaziu (definiția și studierea unor tipuri de texte multimodale se face începând cu clasa a V-a), cât și cei de liceu într-un interval nu mai lung de 10-15 minute; c. am consultat programele și am urmărit felul în care este tratat textul multimodal în diverse manuale.

Am distribuit chestionarul prin mijloacele pe care le avem la dispoziție ca asociație (direct, prin intermediul membrilor asociației și am postat chestionarul (Google Forms) pe paginile și grupurile ANPRO, rugând profesorii să fie administratori, eventual operatori de date în cazul când răspunsurile s-ar scrie de mână.

După completarea unui număr minim de itemi cu informații necesare unei posibile analize: sexul, vârsta/clasa, tipul de școală frecventat (gimnaziu, liceu – teoretic, tehnologic, vocațional) și mediul în care funcționau școlile) am pus șase întrebări, prima și ultima cu răspuns deschis, celelalte patru vizând exemplificarea, ierarhizarea, motivarea succintă a opțiunii și stabilirea unor raporturi între cei doi factori: școală și interesele proprii. Acesta sunt întrebările:

- Ce înțelegeți printr-un text multimodal? Dați în 10-15 cuvinte o definiție învățată la școală sau una proprie.
- Dați 3 exemple de texte multimodale (pot să fie dintre cele despre care ați învățat la școală sau dintre cele pe care le-ați întâlnit în situații în afara școlii).
- Citiți cu atenție întrebarea și bifați o singură situație care considerați că vă reprezintă. Cât din capacitatea de a înțelege, interpreta, evalua, utiliza, produce în scopuri diferite texte multimodale: 1. ați dobândit în școală; 2. ați dobândit singuri, cu ajutorul prietenilor sau în alte situații (frecventarea unor cluburi, programe cu specific etc.)? Urmează trei itemi care stabilesc raporturile școală/singuri, alte situații).
- Vă propunem o listă de motive pentru care v-ar putea interesa textele multimodale: 1. plăcere/distracție; 2. obținerea de informații; 3. învățare/recapitulare pentru școală; 4. crearea de către tine a unor astfel de texte; 5. comunicare cu prietenii; 6. altele (specificați motivul). Stabiliți o ierarhie proprie de la 1 la 6 în funcție de interesele voastre.
- Ați dori ca un subiect de la EN sau bacalaureat să conțină o sarcină despre înțelegerea, interpretarea sau producerea de text multimodal? 1. Da, pentru că…; 2. Nu, pentru că…; 3. Mi-e indiferent, pentru că… Alegeți una dintre situații și motivați-vă opțiunea în 25-50 de cuvinte.
- Puneți orice întrebare legată de felul în care se abordează în școală textul multimodal și faceți un comentariu sau o propunere pentru viitor.

Am obținut până la termenul stabilit circa 400 de răspunsuri, număr neconcludent pentru a deschide o discuție. Am insistat redistribuind chestionarul, prelungind termenul și chestionând profesorii asupra rezervelor lor. Principala obiecție a fost adusă primei întrebări, care, în opinia unora, ar bloca elevii de la început din pricina termenului „multimodal"ce le-ar suna străin. Le-am sugerat o scurtă discuție prealabilă care ar putea avea rolul să le amintească ce știu și să-i motiveze.

Cu toate eforturile nu am ajuns la 1.000 de răspunsuri, număr minim propus. Explicații pentru eșecul unei încercări în care depindeam cu totul de bunăvoința profesorilor sunt multe: poate întrebările nu au fost cele mai adecvate, poate nu am reușit să fiu destul de convingătoare încât să-i determin să-l aplice, poate nu considerau problema destul de stringentă, din moment ce nu exista un cadru oficial și, oricum, textul multimodal deocamdată nu se evaluează prin examene. Totuși, continui să cred că e necesar un astfel de exercițiu, dat, eventual, la nivel de clase. Nu putem ignora ca școală o realitate în care multimodalitatea în comunicare este covârșitoare cu bunele și relele ei.

Monica Onojescu